

Kdo měl prsty v covidu. Až lidi ztratí iluze, přijde toto. Doktor Stránský bez obalu

- CZ24 News | 2. srpna 2022

Ve druhé části rozhovoru s lékařem, podnikatelem a pokračovatelem významné československé prvorepublikové rodiny Martinem Janem Stránským zaznělo, že dvě velmoci se specializují na cílené vytváření neexistujících virů, a to na základě otázky, co kdyby takový vir vznikl a mohl nás zničit. V Česku dokud voliči neucítí dostatečnou míru frustrace a dokud se jich to osobně nedotkne, budou pořád volit na základě představ, nikoli na základě faktů. Až poté převáží názory týkající se redistribuce, přísnějšího vyšetření korupce, omezení gigantických bonusů a zlatých padáků.

V první části našeho rozhovoru jsme si povídali hlavně o Spojených státech, jakým vývojem procházejí, co znamenají pro ostatní svět. Když jste hovořil o tom, že politika má dnes jen dva póly a na jednom z nich jsou strany, které dají každému populisticky všechno, zmínil jste hnutí ANO v Česku. Nynější vláda tvořená pěti stranami zase drží lidi pěkně zkrátka. Neměla by přece jen pro vlastní občany dělat něco víc?

Přiznám se, že na politiku se dívám z pohledu neurologa, tedy s tím, jak funguje lidský mozek. Myslím, že to není od věci; dokonce izraelsko-americký psycholog Daniel Kahneman dostal Nobelovou cenu za ekonomii proto, že dokázal, jak tradiční ekonomické rovnice typu Johna Stuarta Milla jsou podmíněné psychologickými faktory společnosti. Dnes vidíme, jak čistě ekonomické rozvahy zůstávají velice diskutabilní – dva respektovaní ekonomové či deníky mají na stejnou otázku naprosto odlišné stanovisko. Nedávno jsem četl, že bychom neměli tak vysokou inflaci, pokud by u nás platilo euro, zatímco hned na to jsem četl pravý opak. Když už jsme u té inflace, to pozoruhodné pro mě je, že máme inflaci, která je dvojnásobná proti průměru EU. Důvodem zřejmě je, že jsme žili nezodpovědně, nad rámec našeho standardu. Neustále se rozdávaly bonusy, odměňovaly se neúspěchy, zvyšovaly se platy víc, než bylo rozumné. Místo, aby se investovalo do infrastruktury, školství a podobně se rozdávaly peníze firmám za to, že přišly o zisky, rodinám za to, že měly děti. Ceny tak zůstaly vysoké, počínaje nemovitostmi a konče oděvy, které jsou mnohonásobně vyšší, než jsou v Rakousku nebo v Německu. Takže když přišla inflace, naše startovní pozice byla uměle nadhodnocena, bez dostačující podpory pracovního trhu a jeho efektivnosti.

Inflace se zvolna rozjížděla v loňském druhém pololetí, ale v tuzemsku nevídanou rychlost nabrala až letos. Těm, kdo mluvili o Babišově drahotě, vylézají oči z důlků nad Fialovou drahotou. Nebo ten domácí vliv při pohledu za hranice zas až tak velký být nemusí?

Mohou za to předchozí vlády i současná vláda, která stále upřednostňuje různé balíky přidávání lidem i firmám. Samozřejmě je nepřehledný počet rodin, které jsou skutečně na hraně, ale obecně řečeno, když dám někomu víc peněz, aniž bych zefektivnil trh práce, tak se dostávám do bludného kruhu. Navíc takový člověk bude šetřit méně a utrácet víc, což nepovede ke snížení cen na trhu. Proto bychom se měli více bavit o redistribuci. Ti, kteří více vydělávají, by měli platit víc než ti, kteří tolik nevydělávají. Nechápu, proč někdo na severní Moravě nebo v pohraničí musí žít na hranici chudoby, zatímco ředitelé ČEZ dostanou bonus 135 milionů korun za to, že tu máme energetickou krizi, přičemž 70 procent ČEZ vlastní stát. To jsou ty dvojité standardy, které jsou pro mě docela špinavé. Jenže v rámci upřednostnění toho blaha pokračuje naše pokrytectví dál. Proč proboha bere svobodný svět ruský plyn, když válčíme proti Rusku? Jak se tohle mohlo stát? Koneckonců, pokud bychom ho odřízli, nikdo nezemře, ale místo toho, dojde k nucenému přehodnocení našeho způsobu života. Mnohem více lidí zemře na základě klimatického oteplování, za které můžeme my, než na základě

inflace, která vznikla na základě toho, že jsme upřednostnili to nejlevnější od politicky nejméně vhodného partnera. Proč máme mít nejdražší dálnice v Evropě? Proč neděláme dost s korupcí? Existuje tu tolik neefektivity, že si myslím, že dát důraz na jiné parametry než na čistý růst, by bylo mnohem účinnější.

Připadá mi, že se vaše úvahy blíží názorům sociální demokracie, ale ČSSD už skončila na politickém smetišti. Místo toho je u moci ODS, která dost razantně odmítla návrh lidoveckého ministra Mariana Jurečky, že by se mělo zvažovat progresivní zdanění. Uznáváte, že takhle je teď soudě podle výsledku voleb nastavená společnost?

Každá společnost je politicky nastavená na základě úrovně očekávání voličů. Dokud voliči neucítí dostatečnou míru frustrace a dokud se jich to osobně nedotkne, budou pořád volit na základě představ, nikoli na základě faktů. Dokud existují iluze, fakta jsou vždy na druhém místě. Jenže až nás Putin úplně odsekne od plynu, až energetika bude stát ještě víc a inflace vyroste, tak se názory týkající se redistribuce, přísnějšího vyšetření korupce, omezení gigantických bonusů a zlatých padáků i reforma danění posílí a strany nebo hnutí levicového typu, ať je to sociální demokracie nebo kdokoli jiný, budou mít zase větší vliv. Otázkou je, jestli dovedeme něco udělat dříve, než se do takové situace dostaneme.

Zastavme se ještě u vlády Petra Fialy. Všiml jste si za těch sedm měsíců něčeho, co by představovalo změnu, kterou voličům pět stran vládní koalice slibovalo?

Obecně platí – u nás je to specialita – to, že ani politik ani vláda nedovedou adekvátně tvořit a komunikovat plány a cíle. Vše, co se dělá, je krátkodobé a mnohokrát chaotické. Stačí se podívat na covid, kde stačí říci: Heleďte, tady je celoroční graf nakažených, hospitalizovaných, úmrtí, procento očkovaných, a tak dále. Na základě toho víme přesně, že až křivka A dosáhne určitý bod a křivka B určitý bod, je čas nastavit určité řešení, od povinného očkování až po lockdown. To stejné se dá vytvořit prakticky pro každý scénář. Jenže mám pocit, že málokterý politik vůbec takhle umí přemýšlet. Takže nejen Petr Fiala a jeho vláda, ale i předchozí vláda selhávají v tom smyslu, že nedovedou předložit jasně definované cíle, ale spíše vágní hesla jako „posílení“ či „zlepšení“.

Něco pozitivního byste na koalici našel?

Ano. I navzdory situaci s ruským plynem, zaujal mě správný přístup k Rusku týkající se války na Ukrajině. Vláda si uvědomuje, že Rusko je, bylo a bude nebezpečné. Myslím si, že je to příjemná a velice žádoucí změna od sklonů a zjevného pokrytectví rusofila Zemana a jeho populistického oblíbence Babiše. S tím souvisí i to, že předseda vlády Fiala má mnohem klidnější vystupování, které a priori nerozděluje, neponižuje a hlavně neštve lidi jednoho proti druhému, jak je zvykem Zemana a Babiše.

Horší komunikace a nesdělování dostačujících informací se týká i ministra zdravotnictví Vlastimila Válka. Ve Francii je hlášeno 88 tisíc nakažených a víc než sto úmrtí na covid denně, v Itálii při stejném počtu nakažených 253 mrtvých. Nemělo by od něj zaznít nějaké vyjádření či upozornění, abychom ve stejné šlamastyce nebyli za pár dnů i my? Nebo je správné nechat to na každém, ať si poradí, jak umí?

Překládat fakta ve zdravotnictví vyžaduje určitý um o to víc, že mnohokrát se jedná o složitou situaci. Ale i ta se má vysvětlit tak, aby tomu každý rozuměl. Například důvody rozdílu mezi Francií a Itálií jsou následující: Odlišná varianta covidu mezi jednou a druhou zemí, odlišná proočkovanost populace, odlišná populace nakažených – v jedné zemi starší a nemocnější, ve druhé zdravější, odlišný nástup covidu do země – v jedné teprve začíná, ve druhé je v plném proudu, odlišná kapacita lůžek pro vážně nemocné, a tak dále. Jakmile se to takto sestaví, vzniknou smysluplná porovnání,

kteřá nabízejí v rámci možností našeho zdravotnictví, které je nyní dobře zmapované a prověřené dosavadními zkušenostmi s covidem, kdy, kde a jak postupovat. Jen tak bokem podotknu, že to zatím vypadá tak, že nynější vlna covidu je sice nakažlivější, ale mnohem méně vede k hospitalizaci než ta předchozí.

Vyzdvihujete význam statistiky. Ale co si pamatují, tak ředitele Ústavu zdravotnických informací a statistiky Ladislava Duška byla média plná od začátku covidu u nás, dozvěděli jsme se spoustu dat, ale přesto jsme spadli do desítky nejhorších zemí světa podle počtu úmrtí na milion obyvatel. Proč spoléhat na statistiku teď, když nám v těch nejkrizovějších obdobích platná nebyla?

Pamatuji si, že během prvního roku po nástupu covidu Ministerstvo zdravotnictví změnilo názor dvakrát nebo třikrát na jednu a tu samou věc, dokonce i během stejného týdne. To dosvědčuje, jak stále nedovedeme smysluplně organizovat fakta a navrhnout řešení, aby to odpovídalo skutečnosti. Zároveň se vyskytlo další specifikum, a to, že každý, kdo měl se zdravotnictvím cokoliv do činění, až po uklízečku v nemocnici, se dostal do večerních zpráv, kde se troubily všechny možné nesmysly.

I přes hojný počet faktů tak vznikl ještě větší zmatek. K tomu patřila i doporučení, která každý vzdělaný odborník kritizoval hned od začátku, například uzavření škol a zavedení distanční výuky pro naše děti. Dnes víme, že tohle mělo fatální důsledek nejen na jejich známky, ale i na sociální vývoj, což bude trvat léta, než se vyrovná. V každé vyspělé zemi se v takovýchto situacích vytvoří jedna nezávislá komise skutečných odborníků, kteří dění řídí, nikoliv hejno různých orgánů, skupin a podskupin.

Jak se má zorientovat laická veřejnost, když Ministerstvo zdravotnictví spouští očkování čtvrtou dávkou, ale od některých odborníků slýcháváme, že očkování kromě ohrožené populace nedoporučují? Komu věřit?

Vaše otázka je zavádějící. To, že ministerstvo spustilo další dávku očkování automaticky neznamená, že ho má každý dostat. Ministerstvo to pouze umožnilo. Vyjádření odborníků je správné: současně jen pro rizikové a pro starší. Důvody jsou dva: Virus stále mutuje, takže lze očekávat, že další „váčky“ vakcíny, které by mohly být k dispozici později, by mohly být lépe specifické proti covidu. Jako druhý: Doba protekce očkování je omezena, takže do šesti měsíců, tedy v zimě, by mohla být bezvýznamná. Proto se doporučuje pro běžného občana čekat a nechat se přeočkovat až na podzim.

Myslíte si, že v Česku obecně chybí odvaha ustanovit někoho, kdo má konečné slovo, a podle toho, zda se ukáže jako správné, ho buď oslavovat, nebo zatracovat?

Americký prezident Harry Truman měl na pracovním stole destičku s nápisem The buck stops here, to znamená Tady končí dolar, neboli za všechno mohu já. Problém u nás je dvojitý: Každý chce o všem rozhodovat, ale nikdo nechce nést dopady neúspěchu, vždy to svádí na jiné. Přičemž se nic nezmění, nikdo to neodnese a začarovaný kruh pokračuje dál. Jako další: Máme tu absolutní konstipaci byrokratů a úředníků. Jejich čisté množství a překrývání funkcí je zárukou toho, že v této zemi se prostě efektivní politika vůbec nedá dělat. V národě, který má méně občanů, než má Londýn obyvatel, je přece jednoduché rozhodnout, kdo umí co a kdo by měl být pozván ke kterému kulatému stolu a kolik lidí to skutečně potřebuje, aby se mohlo efektivně rozhodovat. Ten náš přístup selhává, a proto je tu mnohonásobně větší rozpačitost, než bychom měli mít.

Nesouvisí ta rozpačitost i s tím, že se do poradních týmů ministrů zdravotnictví Babišovy vlády, ale i nynějšího ministra Válka, dostali spíše ti s ostřejšími lokty než ti, které by k tomu předurčovala jejich odbornost? A stejně tak to bylo s uplatněním v mainstreamu, kde dostávali slovo jen ti s „jediným správným“ názorem, ačkoli se po čase ukázalo, že správný

nebyl. To mám na mysli především efekty očkování.

U nás lidé, kteří jsou považováni za experty v tuzemsku, jsou posuzováni dle místních parametrů, nikoliv dle mezinárodních. To znamená, že přece jenom na mezinárodním poli mohou být slabí včetně i toho, že neuznávají, anebo že do určité míry nemají zkušenost s tzv. evidence-based medicine, tedy, že se neřídí na základě širokosáhlých mezinárodních zkušeností. Místo toho často slyším větu „my to tady děláme takhle“, což pro mě garantuje pouze krátkozrakost a nezkušenost. Naopak odpovídající je přístup: „Děláme to na základě mezinárodní studie, ve které je milion a půl pacientů, a ne patnáct“. V tom je klíčový rozdíl. Je férové připomenout, že zdravotnictví na státní úrovni je složitá politická a sociologická entita. Je mnohonásobně složitější modifikovat zdravotnictví, než třeba rozhodovat o tom, jestli pošleme kontingent vojáků na Ukrajinu.

Co si myslíte o původu covidové pandemie a dozvíme se někdy, co ji spustilo, když americká účast na financování wuchanského výzkumu napovídá, že v jejím vyvolání mají svým způsobem prsty obě velmoci, Spojené státy i Čína?

Ne svým způsobem, ale stoprocentně v tom měly prsty. Víme, že ten vir unikl v Číně. Je v podstatě jedno, jestli přeskočil ze zvířete na člověka, nebo byl vyroben v čínské laboratoři. Ale rozhodně fungovala aktivní spolupráce mezi Čínou a Amerikou. Čímž jsme zpět u toho, o čem jsme se bavili – o pokoušení a tlačení mantinelů a hranic tam, kam nepatří. Kauza tohoto viru vznikla v laboratořích, které se specializují na cílené vytváření neexistujících virů, a to na základě otázky, co kdyby takový vir vznikl a mohl nás zničit. Tak ho raději vytvoříme dřív a pak uvidíme, co proti němu může fungovat. Já se ptám – proč vytvořit to, co neexistuje a pak vymyslet, jak se toho zbavit? Tohle je úžasný metafor deformace naší moderní doby.

A odpovídáte si na to?

Já si myslím, že tu nejsme proto, abychom si vytvořili naprosto zkrotitelný svět, který je tu celý pro nás. Jsme tady, abychom žili v bilanci s tím světem, jaký byl stvořen, ještě než jsme vůbec vznikli. A to si myslím, že je začátek a konec skutečně nejdůležitější perspektivy. Jakmile někdo z této perspektivy odbočí, tak se dá na cestu vlastního zániku.

Zdroj: Parlamentní listy